

Quod de illa costa sine additamento extrinseco facta fuerit per Dei potentiam, sicut quinque panes in se multiplicati sunt.

Solet etiam quæri, utrum de costa illa sine adjectione rei extrinsece facta sit mulier. Quod quibusdam non placuit. Cæterum si ad perficiendum corpus mulieris, Deus extrinsecum augmentum addidisset, majus illud esset quam ipsa costa. Ideoque potius de illo addito, quam de ipsa costa mulier facta deberet dici, de quo plures accepisset substantiæ partes. Restat ergo ut de sola ipsius costæ substantia, sine omni extrinseco additamento, per divinam potentiam in semetipsa multiplicata, mulieris corpus factum dicatur, eo sane miraculo quo postea de quinque panibus Jesu cælesti benedictione multiplicatis quinque millia hominum satiata sunt. Matth. xv. & Joan. vi. Illud etiam scire oportet, quod cum Angelorum ministerio facta sit mulieris formatio, non eis tamen tribuenda est creationis potentia. Angeli enim nullam possunt creare naturam: ergo nec formare costam in mulierem, nec carnis supplementum in locum costæ. Non quod nihil agant, ut aliquid creetur; sed non ideo creatores sunt; sicut nec agricolæ segetum, aut arborum. Solus Deus, idest Trinitas, est creator. Facta est ergo fœmina à Deo, etiam si costa ministrata sit per Angelos.

Utrum secundum superiores, an secundum inferiores causas ita illa facta sit mulier; idest, an ratio seminalis id haberet ut ita fieret, an tantum ut illa fieri posset, sed ut sic fieret, in Deo tantum esset causa.

SED quæritur, an ratio quam Deus primis operibus concreavit, id haberet ut secundum ipsam ex viri latere fœminam fieri necesse foret, an hoc tantum ut fieri posset. Ad quod sciendum est, omnium rerum causas in Deo ab æterno esse. Ut enim homo sic fieret, vel equus, vel hujusmodi, in Dei potentia, & dispositione ab æterno fuit. Et hæc dicuntur primordiales causæ, quia istas aliæ non præcedunt, sed istæ alias, quæ sunt causæ causarum. Cumque unum sit divina potentia, & dispositio, sive voluntas, & ideo una omnium principalis causa; tamen propter effectus diversos pluraliter dicit Augustinus, super Genes. Lib. IX. cap. xx. causas primordiales omnium rerum in Deo esse, inducens similitudinem artificis, in cuius dispositione est, qualis futura sit arca. Ita & in Deo uniuscujusque rei futuræ causa præcessit; in creaturis vero quarundam rerum, sed non omnium causæ sunt, ut ait Augustinus, Lib. VII. super Gen. cap. xvii. Quia inseruit Deus seminales rationes rebus, secundum quas alia ex aliis proveniunt; ut de hoc semine tale granum, de hac arbore talis fructus, & hujusmodi. Et hæc quoque dicuntur primordiales causæ, etsi non adeo proprie, quia habent ante se causam æternam, quæ proprie, & universaliter prima est. Illæ vero ad res aliquas dicuntur primæ, quæ scilicet ex eis proveniunt. Ideo etiam primordiales dicuntur, quia in prima rerum conditione rebus à Deo insitæ sunt: & sicut creaturæ mutabiles sunt, ita & hæc causæ mutari possunt; quæ autem in immutabili Deo causa est, mutari non potest.

Distinctio causarum rerum perutilis, scilicet quod quædam in Deo, & in creaturis, quædam in Deo tantum sunt.

Omnia igitur rerum causæ in Deo sunt; sed quarundam causæ & in Deo sunt, & in creaturis; quarundam vero causæ in Deo tantum sunt; & illarum rerum causæ dicuntur absconditæ in Deo: quia ita est in divina dispositione ut hoc, vel illud fiat, quod non est in seminali creaturæ ratione. Et illa quidem quæ secundum causam seminalem fiunt, dicuntur naturaliter fieri, quia ita cursus naturæ hominibus innotuit; alia vero præter naturam, quorum causæ tantum sunt in Deo. Hæc autem dicit Augustinus, ut supra, esse illa quæ per gratiam fiunt, vel ad ea significanda non naturaliter, sed mirabiliter fiunt. Inter quæ mulieris facturam de costa viri ponit, ita dicens: „ Ut mulierem ita fieri necesse foret, non in rebus, sed in Deo absconditum erat. Omnis (4) naturæ cursus habet naturales leges: super hunc naturalem cursum Creator habet apud se, posse de omnibus facere aliud quam eorum naturalis ratio habet; ut virga scilicet arida repente floreat, fructum gignat, Num. xvii. & ut in juventute sterilis fœmina, in senectute pariat, Luc. i. ut asina loquatur, Num. xviii. & hujusmodi. Dedit autem naturis ut ex his etiam hæc fieri possent, non ut in naturali motu haberent. Et cap. xviii. Habet ergo in se Deus absconditas quarundam factorum causas, quas rebus conditis non inseruit; easque implet non opere consueto, didit. Omnium ergo quæ ad gratiam significandam non naturali motu rerum, sed mirabiliter facta sunt, absconditæ causæ in Deo fuerunt: quorum unum erat quod mulier facta est de latere viri dormientis. Non habuit prima rerum conditio ut fœmina sic fieret, sed ut fieri posset, ne contra causas quas Deus voluntarie instituit, mutabili voluntate aliquid facere putaretur.“

De anima mulieris, quod non est ex anima viri, ut quidam putaverunt, dicentes animas esse ex traduce.

Quemadmodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit, ita putaverunt aliqui, ipsius animam de viri anima propagatam, & omnes animas præter primam de traduce esse, sicut corpora. Alii autem putaverunt simul omnes animas ab initio creatas. Catholica autem Ecclesia nec simul, nec ex traduce factas esse animas docet; sed in corporibus per coitum seminatis, atque formatis infundi, & infundendo creari. Unde in ecclesiasticis Dogmatibus, cap. xiv. „ Animas hominum non esse ab initio inter cæteras intellectuales naturas, nec simul creatas, sicut Origenes fingit, dicimus; neque cum corporibus per coitum seminari, sicut Luciferiani, & Cyrillus, & quidam Latinorum præsumptores affirmant. Sed dicimus, corpus tantum per conjugii copulam seminari; creationem vero animæ solum Creatorem nosse, ejusque judicio corpus coagulari in vulva, & compingi, atque formari; ac formato jam corpore, animam

(4) Al. creaturæ.

„ creari, & infundi; ut vivat in utero homo ex anima constans, & corpore, & egrediatur vivus ex utero plenus (5) in anima, & corpore, humana substantia.“ Hieronymus etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas ex traduce dicunt, inducens auctoritatem Prophetæ, Psalm. xxxii. 15. „ Qui fingit singillatim corda eorum. Hic satis, inquit, innuit Prophetæ, quod non animam de anima facit Deus, sed singillatim animas de nihilo creat.“ (6)

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit originem hominis ex parte ipsius viri, hic determinat de origine mulieris: & dividitur in duas partes. In prima de origine ipsius secundum corpus; in secunda de origine ipsius secundum animam, ibi: *Quemadmodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit, ita putaverunt aliqui ipsius animam de viri anima propagatam.* Prima in duas. In prima ostendit modum productionis mulieris ex parte corporis; in secunda inquirit productionis principium, ibi: *Solet etiam quæri, utrum de costa illa sine adjectione rei extrinsece facta sit mulier.* Circa primum duo facit. Primo proponit modum originis; secundo assignat propositorum causas: ubi primo ostendit quare de viro formata sit mulier, ibi: *Hic attendendum est quare non creavit simul virum, & mulierem;* secundo quare de tali parte, ibi: *Cum autem his de causis facta sit mulier de viro, non de qualibet parte corporis viri, sed de latere ejus formata est;* tertio quare de viro dormiente, ibi: *Non sine causa quoque dormienti viro potius quam vigilantem detracta est costa.*

Solet etiam quæri, utrum de illa costa sine adjectione rei extrinsece facta sit mulier. Hic inquirit principia producti corporis: & primo inquirit principium materiale; secundo principium activum, ibi: *Illud etiam scire oportet, quod cum Angelorum ministerio facta sit mulieris formatio, non est eis tamen tribuenda creationis potestas.* Ubi primo inquirit utrum corpus mulieris productum fuerit per actionem Angeli; secundo utrum per actionem naturæ, ibi: *Sed quæritur, an ratio quam Deus primis operibus concreavit, id haberet ut secundum ipsam ex viri latere fœminam fieri necesse foret;* & circa hoc duo facit. Primo præmittit quædam necessaria ad solutionis manifestationem; secundo questionis solutionem prosequitur, ibi: *Omnium rerum causæ in Deo sunt.*

Quemadmodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit, ita putaverunt aliqui ipsius animam de viri anima propagatam.

(5) Al. deest in anima, & corpore. (6) Nicolai addit sequentia. Vel sic tantum in Psalm. xxxii. „ Qui fingit singillatim corda eorum. Utique si per corda significatæ sunt animæ, fingi eas posse quis dubitet? Sed quæritur, utrum ex una hominis anima (c), sicut fingit singillatim facies hominum, ex uno tamen corpore hominis primi. Et postea: Nondum aliquid certum de origine animæ in Scripturis comperit. Nam hi qui novas sine ulla propagine asserunt animas fieri, ponunt etiam testimonium illud, *Qui fingit singillatim corda eorum:* de quo, & similibus vide quemadmodum possit à resistantibus responderi. Utrum enim, cum fingit, ex alio fingat, an ex nihilo, incertum est. Et paulo post: Itemque illi qui propagine animarum inconsiderata temeritate defendunt, nullum pro se manifestius & expressius possum proferendum quam quod omnes animæ quæ ingressæ sunt in Ægyptum, de femoribus Jacob egressæ sunt: Gen. xlv. &c. „

IN NOTIS. (a) Vel epist. xvii. Tomi ult. versus finem; sed Pelagii potius est catholicum fingentis, ut alibi notatum est professo. (b) Est vero epist. clvii. ipsius Augustini, quæ ad Opatum inscribitur Tom. II. Sed cur in Hieronymum irripuit? (c) Supple animas illas fingat quas infundit singulis hominibus &c.

viri anima propagatam. Hic inquiri modum originis mulieris ex parte animæ, ubi excludit duas hæreses, & astruit veritatem catholicam, ut per se patet in littera.

QUÆSTIO I.

HIC est duplex quæstio.

Prima de productione mulieris ex parte corporis. Secunda de origine animæ.

Circa primum quærentur tria.

Primo. Utrum corpus mulieris de costa viri factum fuerit: & quia dicitur hoc non fuisse factum active per rationes seminales, sed primordiales.

Secundo quæritur de differentia harum rationum: & quia ea quæ præter rationes seminales fiunt, dicuntur in littera miraculose fieri.

Tertio quæritur cujusmodi opera debeant dici miracula.

ARTICULUS I.

Utrum corpus mulieris debuerit fieri de costa viri.

I. P. quæst. xcii. art. 3.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod corpus mulieris de costa viri fieri non debuit. Distinctio enim sexus communis est homini, & aliis animalibus. Sed in aliis animalibus mas & fœmina simul producta sunt, & neutrum ab altero sumptum. Ergo videtur quod nec fœmina hominis de viro sumi debuit.

2. Præterea. Materia non potest transmutari de parva quantitate in magnam, nisi vel per rarefactionem, sicut ex uno pugillo aquæ generantur decem aeris, vel per alterius additionem. Unde dicit Augustinus X. super Gen. cap. xxvi. *Quid est absurdius quam ullum esse corpus manente naturæ suæ quantitate, idest sine additione, quod undique crescat, nisi rarescat?* Sed non potuit esse ut per rarefactionem una costa in quantitatem mulieris excresceret, quia in-

veniretur corpus mulieris etiam ipso aere rariis. Ergo oportebit hoc per additionem exterioris fieri, quod oportuit multo amplius esse quam costam ipsam. Cum ergo unumquodque denominandum sit à majori parte, videtur quod non debeat dici ex costa viri corpus mulieris formatum.

3. Præterea. Cum in operibus divinis nihil sit superfluum, oportet quod costa illa de perfectione corporis Adæ fuerit. Sed subtracto eo quod ad perfectionem rei pertinet, sequitur diminutio. Cum ergo omnis diminutio in resurrectione restauratur, videtur quod costa illa in corpore Adæ resurget. Si ergo de costa illa factum est corpus Evæ, videtur quod Evæ non resurget: quod est inconveniens. Non ergo de costa viri facta est mulier.

4. Præterea. In corpore sensibili non potest esse divisio continui sine dolore. Sed corpus Adæ propter naturam institutam integritatem maxime sensibile fuit. Ergo cum nullus dolor in ipso præcederet culpam, videtur quod ex ejus costa mulier formata non sit.

5. Præterea. Ut dicit Augustinus II. super Gen. ad lit. cap. 1. in omnibus operibus creationis non quid Deus facere possit, quaeritur, sed quid rerum natura patiatur. Cum ergo naturalis modus propagationis mulieris non sit de costa viri, sed ex semine, quia his quæ sunt ejusdem speciei, debetur unus modus originis, videtur quod inconvenienter ex costa viri mulier facta ponatur.

Sed contra est quod dicit Boetius in Lib. III. de Consol. prop. x. *Necessè est quod imperfectum à perfecto sumat originem.* Sed mulier est vir imperfectus, sive occasionatus, ut XVI. de animalibus, Lib. II. de gen. animal. cap. 111. Philosophus dicit. Ergo congruum fuit ut de corpore viri corpus mulieris sumeretur.

Præterea. Primum principium, & finis in idem reducuntur: unde idem ponimus universitatis finem, & principium. Sed mulier propter virum facta est, quia in adiutorium viri facta legitur Genes. 11. Ergo congruum fuit ut etiam vir mulieris esset principium; & sic idem quod prius.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod apud catholicos dubium esse non debet, quin mulier de costa viri formata fuerit, quamvis Judæi de hoc multa fabulentur: non enim magis rationi resistit, vel divinae potentiae mulierem ex corpore viri sumi, quam corpus viri ex limo terræ formari, cum utrumque à naturæ virtute separatum sit. Modum tamen quo id factum est, non omnes similiter assignant. Quidam enim, ut Magister in littera, & Hugo de sancto Victore, Lib. I. de Sacram. par. vi. cap. xxxvi. volunt ex costa viri sine alicujus exterioris additione, vel in nova materiae creatione, corpus mulieris formatum fuisse. Hoc autem non videtur intelligibile. Si enim per multiplicationem materiae hoc factum dicant, oportet multiplicationem hanc aut secundum quantitatem tantum attendi, aut secundum essentiam materiae. Si primo modo, sic oportet ut eadem materia numero quæ fuit primo sub parvis dimensionibus, postmodum majores dimensiones recipiat: hoc autem idem est quod rarefieri, ut ex IV. Physic. à text. lxxxiv. ad lxxxvii. patet: & ita sequeretur corpus

(1) Al. ad confirmationem.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Qui cum XV. de animalibus juxta veterem inscriptionem coincidit.

mulieris ex costa viri per modum rarefactionis esse formatum, quod expresse impossibile est. Si vero multiplicatio essentiam materiae attingat, cum nihil aliud sit multiplicari quam aliquid fieri quod prius non erat; oportet quod aliquid materiae sit sub forma corporis mulieris quod prius sub forma costæ non erat. Hoc autem aliter esse non potest nisi vel per conversionem alterius corporis in corpus mulieris, cujus materia sub forma ejus remaneat, vel per hoc quod aliquid materiae sit de novo creatum; & ita oportet quod per additionem alicujus materiae, vel de novo creatæ, vel sub forma alterius corporis præexistentis, ex costa viri corpus mulieris formatum sit; & sic etiam tantum multiplicatio intelligi potest. Verius tamen videtur quod per additionem materiae præexistentis hoc factum fuerit, cum omnia simul fuisse creata ad minus in materia, sancti communiter tradant.

Ad primum ergo dicendum, quod ut dicit Philo. in I. OEconom. cap. 111. mas & femina in hominibus conjunguntur, non solum propter proles generationem, sicut in aliis animalibus, sed etiam propter communicationem operum in vita communi, ut sic sibi sufficiant ad invicem, propria opera conferentes; unde apparet diversa esse opera viri, & mulieris. Quia ergo in communicatione vitæ, & regimine domus, vir caput est mulieris, ideo mas in hominibus magis habet rationem principii respectu feminae, quam in aliis animalibus; & propter hoc magis deest feminam hominis ex viro sumi quam in aliis animalibus. Et præterea in littera assignantur duæ rationes, quæ per se patent.

Ad secundum dicendum, quod per additionem rei exterioris ex costa corpus mulieris factum est; nec tamen oportet quod ex illo adjecto corpus mulieris factum dicatur, etsi sit amplius in quantitate: quia illud adjectum non venit in materiam mulieris nisi mediante costa; sicut etiam menstruum materia embryonis dicitur, quamvis oporteat etiam ex cibis conversis corpus embryonis majorem quantitatem assumere; sicut etiam aqua in sanguinem Christi transfertur mediante vino, etiamsi esset major quantitas aquæ, dummodo virtute potentioris vini, natura aquæ absorberi possit.

Ad tertium dicendum, quod aliquid dicitur esse de perfectione alicujus dupliciter: vel quia est necessarium ad esse individui, & sic costa illa non erat de perfectione corporis Adæ; aut quia est necessarium ad conservationem speciei, sicut semen in XV. de animalibus, vel I. de gen. anim. à cap. xix. usque in fin. (a) dicitur esse superfluum respectu individui, quo tamen indiget ad speciei conservationem: & hoc modo costa fuit de perfectione corporis Adæ, in quantum Adam erat principium humani generis. Ex quo patet quod costa illa resurget in Eva, & non in Adam, cum sit de perfectione corporis Evæ etiam quantum ad esse individui, & ita magis ad ipsam pertineat.

Ad quartum dicendum, quod illud quod ordinatum est (1) ad conservationem speciei, non solum sine dolore; sed etiam cum delectatione rescinditur; & ita non oportet quod in separatione illius costæ, hoc divinum virtute, & miraculose factum, ut dolorem vulneris non sentiret.

Ad quintum dicendum, quod institutio rerum na-

turalium potest considerari dupliciter: vel quantum ad modum fieri, vel quantum ad proprietates consequentes res institutas. Modus quidem fieri naturalis esse non potuit, cum non præcesserint aliqua principia naturalia quorum actiones, & passiones sufficerent ad effectus naturaliter producendos: & ideo oportuit per virtutem supernaturalem prima principia in naturis constituere, ut corpus hominis formaretur ex terra, & corpus mulieris ex costa, & sic de aliis. Sed proprietates consequentes naturas institutas non debent miraculose attribui, ut quod aquæ miraculose super caelos consistant.

ARTICULUS II.

Utrum Deus convenienter indiderit materiae rationes seminales.

I. P. quest. cv. art. 2. & de verit. quest. v. art. 2.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter dicatur rationes seminales materiae Deus indidisse. Quod enim recipitur in materia sensibili, est in ea per esse naturæ, & non per esse intentionis: quia materia cognoscitiva non est formarum quas recipit, sed per eas in esse specifico perficitur. Sed ratio non nominat formam secundum esse naturæ, sed per modum intentionis. Ergo virtutes rebus sensibilibus inditæ rationes dici non debent.

2. Præterea. Semen, ut ex II. Physic. text. xxxi. habetur principium activum nominat. Potentia autem materiae non est activa, sed passiva, cum nihil agat nisi secundum quod est in actu. Ergo ratio seminalis materiae attributa non est.

3. Præterea. Quod est in aliquo, non producitur ab eo nisi per modum (1) exitus. Si ergo omnium rerum semina Deus in natura prius posuit, videtur quod generatio rerum sit per exitum unius rei ab alia; & sic redibit error Anaxagoræ, qui posuit quodlibet esse in quolibet, & nihil pure esse hoc vel illud, ut os, vel caro; sed unumquodque nominari ex prædominante, quod in I. Physic. à text. xxxiii. usque ad xl. improbat.

4. Præterea. Ad generationem rerum naturalium non tantum sunt necessariae virtutes activæ, sed etiam passivæ. Cum ergo in seminalibus rationibus virtutes passivæ non includantur, videtur quod præter rationes seminales etiam aliæ rationes rebus inditæ debeant dici.

5. Præterea. In natura inferiori effectus non procedunt ex suis causis ut semper, vel necessario, sed ut frequenter. Cum ergo in littera describantur rationes seminales, secundum quas necesse est aliquid fieri, videtur quod ad minus in natura inferiori rationes seminales positæ non sint.

Sed contra: quia, ut dicit Gregorius, Ambrosius de benedict. Patriarch. cap. 11. benedictio Dei dicitur honorum ejus collatio, & eorumdem multiplicatio. Cum ergo Deus legatur Gen. 1. sua opera benedixisse, videtur quod eis dederit virtutes quibus fieret eorum multiplicatio. Hoc autem importat ratio seminalis. Ergo rationes seminales à Deo rebus inditæ sunt.

Præterea. Deuter. xxxii. 4. dicitur: *Dei perfecta sunt opera.* Perfectum autem unumquodque est, ut in IV. Meteor. cap. 111. dicitur, quando potest al-

In II. Sent. Tom. II.

(1) Al. exterius. (2) Al. creatorum. (3) Forte ratio obedientialis à quibusdam dicitur, secundum quam &c.

terum tale producere quale ipsum est. Ergo virtutes quibus hoc fieri possit, rebus attributæ sunt; & hæc sunt rationes seminales: ergo &c.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod emanatio creaturarum à Deo est sicut exitus artificiorum ab artifice: unde sicut ab arte artificis effluunt formæ artificiales in materia, ita etiam ab ideis in mente divina existentibus fluunt omnes formæ, & virtutes naturales. Sed quia, ut Dionysius dicit in 11. cap. de div. Nom. ea quæ sunt (2) causatorum, abundanter præinsunt causis, formæ receptæ in materia, non adæquant virtutem, vel artem increatam à qua procedunt: unde apud artificem remanet ex arte sua virtus aliquid aliter operandi circa ipsa artificata, quibus virtus artis alligata non est; & similiter in virtute divina est ut aliquid rebus creatis addat, vel mutet, vel abstrahat. In duobus autem differt operatio Dei ab operatione artificis. Primo ex parte materiae: quia cum artifex materiam non producat, sed ex materia data operetur, potentiam materiae non confert ad recipiendum formas quas materiae inducit, nec inferre in materiam potest; Deus autem, qui totius rei auctor est, non solum formas, & virtutes naturales rebus contulit, sed etiam potentiam recipiendi illud quod ipse in materia facere vult. Secundo ex parte formæ: quia formæ quas inducit artifex, non producant sibi similes: quia lectus putrescens non pulchrit in lectum, sed in plantam, ut ex I. Physicor. text. xiiii. patet; formæ autem naturales sibi similes producere possunt; & ideo proprietatem seminis habent, & seminales dici possunt. Formæ autem rerum, secundum quod in arte divina existunt, primordiales esse dicuntur, eo quod ipsæ sunt prima principia simpliciter rerum producendarum; potentia autem quæ rebus indita est ad suscipiendum illud in se quod voluntas Dei disponit, (3) rationes obedientiales à quibusdam dicuntur, secundum quas inest materiae ut fieri possit ex ea quod Deus vult. Ipsæ autem virtutes in materia positæ, per quas naturales effectus consequuntur, rationes seminales dicuntur. Sed quid sint secundum rem seminales rationes, à diversis diversimode assignatur.

Quidam enim dicunt, quod forma speciei non recipitur in materia nisi mediante forma generis, adeo quod est alia forma numero per quam ignis est ignis, & per quam ignis est corpus. Illa ergo forma generalis incompleta, ratio seminalis dicitur: quia propter talem formam inest materiae quædam inclinatio ad recipiendum formas specificas. Hoc autem non videtur esse verum: quia omnis forma quæ advenit post aliquod esse substantiale, est forma accidentalis. Si enim post esse in genere substantiæ constitutum advenit, ergo ea recedente, adhuc remanet individuum in genere substantiæ: quod est contra rationem formæ substantialis, sicut dicitur in II. de Anima, text. viii. Et præterea cum omnis forma det aliquod esse, & impossibile sit unam rem habere duplex esse substantiale, oportet, si prima forma substantialis adveniens materiae, det sibi esse substantiale, quod secunda superveniens det esse accidentale: & ideo non est alia forma quæ ignis est ignis, & quæ est corpus, ut Avicenna vult, Suffic. Lib. II. cap. 111. Et si Commentator dicat in II. Metaph. cap. 111. genus non esse materiam, sed formam me-

Y 2

diam &c.

diam inter materiam & ultimam formam; hoc non dicitur ad significandum ordinem formarum secundum rem, sed secundum rationem: quia genus quamvis significet totum, ut Avicenna dicit, significat tamen ut indistinctum, & ita propinque se habet ad rationem materiam. Et præterea sequeretur quod res signata per genus, esset pars speciei constituta per formam superadditam, & ita de specie prædicari non posset. Nec etiam hoc convenit secundum intentionem Augustini: quia ex virtute formæ generalis non necessario sequitur forma specialis: unde non est talis virtus secundum quam necesse sit fieri, sed secundum quam fieri potest.

Ideo alii dicunt, quod cum omnes formæ, secundum Philosophum, de generat. animal. Lib. II. cap. III. de potentia materiam educantur, oportet ipsas formas præexistere in materia incomplete, secundum quamdam quasi inchoationem: & quia non sunt in esse suo perfectæ, non habent perfectam virtutem agendi, sed incompletam: & ideo non possunt per se exire in actus, nisi sit agens exterius quod excitet formam incompletam ad agendum, ut sic cooperetur agenti exteriori: aliter enim non esset generatio mutatio naturalis, sed violenta: quia, ut in III. Ethic. cap. I. & III. dicitur, *violentum est cuius principium est extra, nil conferente vim passo*. Has ergo virtutes incompletas in materia præexistentes, rationes seminales dicunt, quia sunt secundum esse completam in materia, sicut virtus formativa in semine. Hoc autem verum non videtur: quia quamvis formæ educantur de potentia materiam, illa tamen potentia materiam non est activa, sed passiva tantum: sicut enim, ut Commentator dicit in VIII. Physic. in motu locali oportet esse aliud movens, & motum; ita etiam in motu alterationis: & ponit exemplum quod quando corpus naturaliter sanat, cor est sanans, & alia membra sanata: & ideo sicut in corporibus simplicibus non dicimus, quod sint mota ex se secundum locum, quia ignis non potest dividi in movens, & motum; ita etiam non potest esse alteratum ex se, quasi aliqua potentia existens in materia aliquo modo agat in ipsam materiam in qua est, educendo eam in actum. Sed utrumque contingit in animalis, quia sunt mota secundum locum ex se, & etiam alterata propter distinctionem organorum, vel partium, quarum una est movens & alterans, & alia mota & alterata: & ideo non hoc modo potest accipi virtus seminalis in aliis rebus, sicut in habentibus animam. Nec tamen sequitur, si in materia est potentia passiva tantum, quod non sit generatio naturalis: quia materia coadiuvat ad generationem, non agendo, sed in quantum est habilis ad recipiendum talem actionem, quæ etiam habilitas appetitus materiam dicitur, & inchoatio formæ. Non enim eodem modo omnes motus naturales dicuntur, ut in II. Physic. & in I. Cæl. & mund. com. III. Commentator dicit, sed quidam propter principium activum intus existens, ut motus localis gravium, & levium, & quidam propter principium passivum quod est secundum potentiam ab agente naturali, natam in actum educi, ut in generatione, & alteratione simplicium corporum: unde & natura dividitur in materiam, & formam. Et ideo concedo, quod in materia nulla potentia activa est, sed pure passiva, & quod rationes semi-

Ex Edit. P. Nicol. (a) Lib. de utilitate credendi cap. XVI. Sic enim ibi: *Miraculum voco quicquid arduum, aut insolitum supra seem, vel facultatem admirantis apparet*: non de Gen. ad lit. Lib. VI. cap. XIV. nec tract. VII. in Joan. nec Lib. X. de Civit. Dei cap. XII. sicut prius indicabatur ad marginem; quamvis & his locis aliquid huc pertinens aliis verbis insinuari videatur.

nales dicuntur virtutes activæ completæ in natura cum propriis passivis, ut calor, & frigus, & forma ignis, & virtus solis, & huiusmodi; & dicuntur seminales non propter esse imperfectum quod habeant, sicut virtus formativa in semine, sed quia rerum individuis primo creatis huiusmodi virtutes collatæ sunt, per opera sex dierum, ut ex eis quasi ex quibusdam seminibus procederentur, & multiplicarentur res naturales.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi virtutes activæ in natura dicuntur rationes, non quod sint in materia per modum intentionis, sed quia ab arte divina producuntur, & manent in eis ordo, & directio intellectus divini; sicut in re artificiosa manet directio artificis in finem determinatum.

Ad secundum dicendum, quod rationes seminales dicuntur materie inditæ, non quia sint intelligendæ præexistere in materia ante adventum formæ completæ, quasi pertinentes ad essentiam materiam, vel ad rationem eius, secundum quod est materia, sed per modum quo etiam formæ completæ in materia esse dicuntur.

Ad tertium dicendum, quod Anaxagoras ponebat in aere, ex quo generabatur ignis, præexistere quasdam partes ignis in actu latentes, per quarum exitum, & congregationem, ignis generari videbatur. Hoc autem nos non ponimus; sed quod in materia aeris præcessit aptitudo ad formam ignis, & in igne generante virtus activa, per quam hæc aptitudo in actum reducitur: & hoc non est inconveniens.

Ad quartum dicendum, quod sub rationibus seminalibus comprehenduntur tam virtutes activæ, quam etiam passivæ, quæ per se possunt per agentia naturalia, sicut & in generatione animalis semen extero nomine dicitur non solum sperma, sed etiam menstruum.

Ad quintum dicendum, quod concurrentibus causis naturalibus, ex quibus omnibus una perfecta causa constat, necesse est effectum sequi, nisi aliquid impediat: & hoc modo loquitur Augustinus.

ARTICULUS III.

Utrum ea quæ fiunt præter rationes seminales, sint miracula.

I. P. quæst. cv. art. 7.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod ea quæ præter rationes seminales fiunt, non omnia miracula sint. In opus enim creationis virtus seminalis naturæ non potest, nec tamen opus creationis miraculosum dicitur: quia miracula sunt ad manifestationem gratiæ, ut in littera dicitur, ad quod creatio non est ordinata, sed magis ad institutionem naturæ. Ergo videtur quod non sit ratio miraculi in hoc quod præter causas seminales aliquid fiat.

2. Præterea. Creatio animalium, & justificatio impiorum, cum frequenter fiat, miraculosa non est: quia miraculum est aliquid arduum, & insolitum, ut Augustinus dicit (a), super Genes. ad lit. Lib. VI. cap. XIV. & tamen isti effectus præter rationes seminales producuntur. Ergo idem quod prius.

3. Præterea. Resurrectio mortuorum, cum in spe

fideliū sit, miraculosa non est, quia miraculum est præter spem admirantis apparens, ut Augustinus dicit (super Joan. tract. VII.) & tamen resurrectio mortuorum per naturam fieri non potest. Ergo non omnia quæ præter virtutem naturæ fiunt, miracula dicuntur.

4. Præterea. Quædam quandoque fiunt præter rationes seminales, quæ facultatem naturæ non excedant, sicut quod aqua convertatur in vinum, ut factum legitur Joan. II. Sed miraculum est supra facultatem naturæ apparens, ut Augustinus dicit, de Civit. Dei Lib. X. cap. XII. Ergo videtur quod non omnia quæ præter rationes seminales fiunt, miracula sint.

5. Præterea. Omnes virtutes activæ creaturis collatæ, rationes seminales dici possunt. Sed Angeli, & homines dicuntur miracula facere. Ergo videtur quod non omnia miracula præter rationes seminales fiunt.

6. Præterea. Monstra in natura contingunt, & præter intentionem naturæ agentis; non tamen miracula dicuntur. Ergo non in hoc consistit ratio miraculi quod est præter rationes seminales fieri.

Sed contra. Illa opera miraculosa dicimus quæ in admirationem divinæ virtutis inducunt. Sed mutare cursum solitum naturæ, non est nisi illius virtutis quæ naturam instituit. Ergo ea proprie miracula dici debent quæ præter virtutes activas in natura contingunt.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod sicut ex verbis Philosophi habetur in principio Metaphysic. in processu admiratio ex duobus causatur, scilicet ex hoc quod alicujus effectus causa occulta est, & ex eo quod aliquid in re videtur per quod aliter esse deberet: unde in hoc quod est diametrum quadrati non posse commensurari lateri, admiratio causatur ex hoc quod huius causa ignoratur, & ex hoc quod ex parvitate linearum videtur quod una alteri commensurari possit. Contingit ergo aliquid esse admirabile simpliciter, & aliquid esse admirabile quo ad hunc. Admirabile huic (1) est id cuius causa occulta est sibi, & cui videtur secundum suam æstimationem aliquid obviare, quare non ita esse deberet; quamvis in re nihil sit repugnans, nec causa in se sit nimis occulta: & hoc potest dici mirum illi. Admirabile autem in se est id cuius causa simpliciter occulta est, ita etiam quod in re est aliqua virtus secundum rei veritatem per quam aliter debeat contingere. Huiusmodi autem sunt quæ immediate à virtute divina causantur, quæ est causa occultissima; alio modo quam se habeat ordo causarum naturalium, sicut quod cæcus iterum videat, & quod mortuus resurgat, & huiusmodi: & hæc proprie miracula dicuntur, quasi in seipsis, & simpliciter mira. Hæc autem quandoque sunt supra naturam, quandoque præter naturam, quandoque contra naturam. Supra naturam dicitur esse miraculum, quando natura non potest in ipsam substantiam facti, sicut divisio maris rubri, suscitatio mortui, & huiusmodi. Illa vero dicuntur præter naturam fieri in quæ quidem natura potest quantum ad substantiam facti, sed tamen præter operationem naturæ fiunt jussu divino. Et quod hæc dicantur miracula, contingit ex tribus. Primo propter excessum, & singularem quemdam modum, sicut ranæ productæ in Ægypto in tanta multitudine sicut antea vi-

sum non fuerat. Secundo propter hoc quod hora determinata contingunt ad invocationem divini nominis, sicut quod manus Jeroboam extensa contra Prophetam, arefacta fuit, & ara eius divisa: III. Reg. XII. Tercio quando aliquid universaliter contingit, sicut in veteri lege de aqua zelotypiæ, Numer. V. quod post potum illius venter adulteræ divino miraculo putrescebat. Contra naturam autem dicitur fieri, quando in re est aliquid contrarium ei quod fit, sicut si grave sursum moveretur, & quod virgo peperit, vel aliquid huiusmodi; ita quod miraculose sequatur actus manentem contraria natura, quæ scilicet est principium contrarii actus.

Ad primum dicendum, quod creatio proprie loquendo non est opus miraculosum, quia deficit una conditio miraculi: quamvis enim causam occultam habeat, tamen non est in re unde aliter esse deberet, immo esse rerum naturali quodam ordine à primo ente producitur, quamvis non per necessitatem naturæ.

Ad secundum dicendum, quod nec etiam creatio animalium, vel justificatio impiorum proprie miracula debent dici: quia quamvis sint præter rationes seminales agentes ad perfectionem effectus: non tamen (2) sint præter eas disponentes: dispositio enim corporis ad receptionem gratiæ, est per virtutem creaturæ collatam. Si tamen sine tali præcedente preparatione vel anima infunderetur, vel gratia conferretur, utrumque miraculum dici posset, ut patet in formatione primi hominis, & in conversione Pauli. Nec tamen sequitur ex vi rationis inductæ: quia insolitum, quod in diffinitione miraculi ponitur, non dicit raritatem facti, sed excludit solum cursum naturæ: unde si quotidie cæci illuminarentur, nihilominus miraculum esset, quia præter cursum naturalem, qui nobis est consuetus, contingeret.

Ad tertium dicendum, quod resurrectio miraculosa erit: quamvis enim sit secundum spem gratiæ, est tamen supra spem naturæ: & hæc duplex spes distinguitur in Glossa Rom. IV. (3) super illud, *Qui contra spem in spem credidit etc.*

Ad quartum dicendum, quod quamvis conversio aquæ in vinum non fuerit supra facultatem naturæ quantum ad substantiam facti, tamen fuit supra ejus facultatem quantum ad modum faciendi: non enim potest natura aquam in vase existentem subito in vinum convertere, sed per digestionem, & maturationem uvæ.

Ad quintum dicendum, quod miracula non faciunt homines, & Angeli, quasi eorum virtute effectus ille agatur; sed homines impetrando precibus, & Angeli per ministerium.

Ad sextum dicendum, quod quamvis monstra contingant in natura præter intentionem virtutis formativæ, quæ agit in semine, tamen reducuntur in aliquas causas naturales: contingunt enim ex aliqua indispositione materiam, sicut ex principio proximo, vel ex impressione alicujus signi cælestis, sicut ex principio remoto.

QUÆSTIO II.

Deinde quæritur de formatione mulieris ex parte animæ, & circa hoc quaruntur tria.

Primo. Utrum anima rationalis sit ex traduce, vel per creationem.

Si non ex traduce, quæritur secundo, utrum creetur

(1) Al. est esse id. (2) Al. est præter eas dispositiones. (3) Al. deest super illud.